

## ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРАВІ

**Єфанова Дар'я Валентинівна**

*студентка,*

*Державний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник: Зверєва Катерина Сергіївна*

*доктор філософії з міжнародного права,*

*старший викладач кафедри міжнародного, цивільного*

*та комерційного права,*

*Державний торговельно-економічний університет*

Сучасна світова економіка характеризується глобалізацією, що веде до активізації транснаціональних потоків капіталу, торгівлі та послуг. В умовах цих процесів офшорні зони відіграють значну роль, пропонуючи пільгові умови для ведення бізнесу, оптимізації податкової політики та диверсифікації ризиків. З одного боку, офшори сприяють зростанню міжнародних інвестицій та гнучкості бізнесу, а з іншого – вони несуть ризики ухилення від оподаткування і використання схем для відмивання коштів. Тому ефективне регулювання офшорних зон є важливим завданням міжнародного економічного права.

В загальному, прямого міжнародно-правового регулювання офшорних зон немає – кожна держава встановлює власний режим фінансових центрів. Проте існує низка глобальних угод і організаційних ініціатив спрямовані на боротьбу з негативними наслідками офшорів. Серед ключових – це Конвенція ООН проти корупції, конвенція ООН проти транснаціонального організованої злочинності (Палермо) та інші міжнародні акти із запобігання відмиванню злочинних доходів [1]. Група з фінансових заходів (FATF) встановила глобальні рекомендації по ідентифікації кінцевих бенефіціарів та протидії відмиванню грошей, які держави імplementують у національне законодавство [2, с. 139]. Водночас, такі механізми переважно пов'язані не з самими офшорними зонами, а з наслідками їх застосування: податковими ухиленнями, відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Тому питання офшорів входить до сфери міжнародного приватного права, кримінального та фінансового права, які регулюють транснаціональні фінансові операції. Міжнародні стандарти щодо прозорості та оподаткування офшорних структур сформувались під егідою FATF, ОЕСР, G20 та ЄС. Рекомендації FATF, особливо щодо публічності бенефіціарів і моніторингу фінансових ризиків, встановлюють мінімальні вимоги до протидії відмиванню коштів та ухиленню від сплати податків [3]. Зокрема, вимога створення

публічних реєстрів кінцевих бенефіціарів юридичних осіб стала загальноприйнятим стандартом. За даними FATF, станом на жовтень 2023 року такі реєстри введено у 153 країнах, включаючи усіх членів ОЕСР.

Спільно із G20 був розроблений план BEPS (Base Erosion and Profit shifting) та багатосторонню конвенцію MLI (Multilateral Instrument), спрямовані на протидію розмиванню податкової бази і переміщенню прибутків до низькоподаткових юрисдикцій. Наприклад, Конвенція MLI підписана понад 100 країнами, у тому числі Україною, стандартизує правила оподаткування постійних представництв, контрольованих операцій із пов'язаними особами та запобігання зловживанням положеннями двосторонніх податкових угод [4]. Положення Плану BEPS вводять жорсткі правила трансфертного ціноутворення і звітності, зокрема, звіт “county-by-country”, що унеможливорюють штучне заниження оподатковуваного прибутку.

Окрім того, міжнародні стандарти передбачають поширення концепцій substance та CRS. у багатьох офшорних юрисдикціях введені вимоги «реальної присутності» компаній (наявність персоналу, офісу тощо), що позбавляє сенсу простий реєстраційний («паперовий») бізнес. Створюються нові законодавчі ініціативи, Наприклад, проект Директиви ЄС про мінімальні вимоги до substance, запланований на 2026 року. Також запроваджено глобальний стандарт автоматичного обміну з інформацією (CRS).

Сьогодні більше ніж 110 країн, включаючи Україну, приєдналися до мультилатеральної угоди AEOI/CRS, що дозволяє податковим органам отримувати деталі про закордонні банківські рахунки та фінансові активи своїх резидентів [5]. По мірі розширення CRS до даних банк-клієнтів планують додати й інформацію про володіння крипто активами за кордоном. Усі ці ініціативи демонструють тенденцію глобальної «деофшоризації», тобто світові регулятори прагнуть перетворити секретність офшорів на систему високих стандартів прозорості та обміну інформацією.

Вважаємо за потрібне, зазначити контроль над офшорними зонами в Україні.

Україна прагне відповідати міжнародним стандартам та інтегрувати їх у національне законодавство. Зокрема влада періодично оновлює переліки офшорних зон, враховуючи дані ОЕСР та FATF. Так у 2018–2019 рр. було додано низку нових юрисдикцій таких, як Тринідад і Тобаго, Намібія, на підставі оцінок ОЕСР та Глобального форуму з прозорості [6]. Окрім того, Мінфін оновив перелік країн для контролю трансфертного ціноутворення, включивши в нього держави з «офшорного» списку КМУ та ті, що не забезпечують своєчасного обміну фінансовою інформацією.

Україна також активізувала заходи з протидії непрозорим практикам. З набранням чинності законодавчих норм, українські компанії зобов'язані розкривати дані про кінцевих бенефіціарів, а банківські установи повідомляти про сумнівні операції з офшорними контрагентами. Законодавці ввели норми про оподаткування контрольованих іноземних компаній (КИК), саме з метою запобігання виведенню капіталу в низькоподатковій юрисдикції. Наприклад, у рамках виконання Плану BEPS Україна імплементувала рекомендації кроків 3 і 14 CFC та спільних процедур вирішення спорів [6]. Зрештою, заборони у законі «Про приватизацію» і перелік підвищеного фінансового моніторингу для офшорів підтверджують жорсткі заходи України: інвестори і компанії з офшорних зон фактично виключені з ключових державних процесів. Таким чином Україна підтримує діяльність ОЕСР та FATF (зокрема, тепер є членом FATF), підписує багатосторонні угоди про автоматичний обмін податковою інформацією, а також ратифікувала угоду ЕАТСА з США. На державному рівні це виражається у законодавстві що ускладнює використання офшорів у корупційних і податкових схемах.

Не викликає жодних сумнівів, що офшорні схеми широко використовують транснаціональні корпорації для оптимізації оподаткування та структурування капіталу. Великі компанії часто створюють у «островах із низьким податком» холдингові чи фінансові підрозділи, куди «зливається» прибуток і нематеріальні активи. Так, у 2017 р американські корпорації з Fortune 500 акумулювали близько \$2,6 трлн. у офшорних підрозділах. МВФ відзначає, що офшорні центри знижують прозорість фінансової системи і ускладнюють моніторинг ризиків через складні схеми власності та «транзитні інвестиції». UNCTAD підкреслює втрати урядів від агресивного планування. За останніми даними, розвинені та особливо країни, що розвиваються недоотримують близько \$100 млрд щорічно через офшорні потоки.

Отже, офшорні зони є невід'ємною частиною сучасної глобалізованої економіки, одночасно сприяючи розвитку міжнародного бізнесу та створюючи значні ризики для фінансової стабільності держав. Сучасне міжнародне економічне право поступово формує систему контролю над офшорними структурами шляхом запровадження універсальних стандартів прозорості, автоматичного обміну інформацією (CRS), плану BEPS та посилення ролі FATF і ОЕСР. Ці механізми покликані збалансувати інтереси національних економік і глобальних фінансових ринків, забезпечуючи прозорість і справедливість у міжнародних економічних відносинах. Для України успішна реалізація плану BEPS, запровадження правил CFC, автоматичний обмін фінансовою інформацією та контроль трансфертного ціноутворення свідчать про поступову конвергенцію української правової системи з міжнародними стандартами.

### Список використаних джерел:

1. United Nations convention against corruption. New York, 2004. URL: [https://www.unodc.org/documents/brussels/UN\\_Convention\\_Against\\_Corruption.pdf](https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf) (дата звернення 12.10. 2025)
2. Ковтун В., Чевичалова Ж. Гармонізація законодавства України та законодавства ЄС у сфері протидії легалізації доходів, отриманих внаслідок незаконної діяльності. *Журнал "Law. State. Technology"*. 2022. №1. С.136–143. URL: <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/129/112> (дата звернення 12.10. 2025)
3. The FATF Recommendations. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. Updated June 2025. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата зврнення 12.10. 2025)
4. BEPS Multilateral Instrument. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/beps-multilateral-instrument.html> (дата зврнення 13.10. 2025)
5. CRS (Загальний стандарт звітності). Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/crs-578> (дата зврнення 13.10. 2025)
6. Панфілов М.С., Артюх О. В., Муренко Т.О. Офшорні юрисдикції як інструмент мінімізації податкового навантаження. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3995/3921> (дата зврнення 13.10. 2025)
7. Bolwijn R. An FDI-driven approach to measuring the scale and economic impact of BEPS. UNCTAD. 2018. C.36 URL: <https://unctad.org/system/files/official-document/diae2018d4a7.pdf> (дата зврнення 13.10. 2025)